

КЕМДИК

XIV АСТАКАК

1937

N. 3

Kaas: *Elmar Kits*.

S I S U:

B. Kangro: Päikeselaps. Luuletus.

A. Luha, J. Port, N. Õ. Mikkelsaar, F. Linnus: Esialg-
seid tööülesandeid kodumaa tundmaõppimise harrastus-
ringis (keskastme taotlejaile). Artiklid.

A. Luha: Kodumaa tundmaõppimise harrastusringi korraldusest.
Artikkel.

R. Rolland: Jean-Christophe. Katkend.

L. Laane: „Titanicu“ hukkumine.

Sport.

Huvinurk.

Informatsiooni.

KEVADIK

Noorsoo enesekasvatuse ja elureformi ajakiri.

N° 3

Revisioonikokk

XIV aastakäik

25. mail 1937

N^o

Sf 3439

Bernard Kangro

Päikeselaps.

Veenire, mis pääsnud mäest valla,
jääb madalas lohus taas soiku.
Ja taevas su jalgade alla
on viskunud lihtsasse lolku.

Kuid sina, kes astud, just sina
nüüd varjutad sinise taeva.
Ja otsekui tuhmunud tina
su sammudest murdub vaeva.

Kes süngeks sind arvab, see eksib,
on tuulgi su tujule peri.
Ja rõõmsalt hall varblane keksib
su jälgedest otsides teri.

Näe, veelolku päike nüüd ilmus!
See päike, mis on sulle tema? —
Ta on sinu kandadel silmus
ja ühtlasi on sinu ema.

Esialgseid tööülesandeid kodumaa tundmaõppimise harrastusringis (keskaste taotlejale).

1. Geograafia.

Raamatuist ja kirjandusest saab võrdlemisi kergesti ülevaadet kodukui terviku maateadusliku külje kohta. Selleks pakuvad ainet kooliõpperaamatud ja koolikaardistikud; sealtsamast saab ka üldinformatsiooni maakondade kaupa. Kuid mida väiksemat maa-alalist ühikut me tahaksime tundma õppida, seda vähem võimalusi on meil leida kirjandusest valmis andmeid. Mis puutub kihelkondadesse, siis enam kui poole Eesti kohta leidub kirjeldusi koguteos „Eestis“ — Saaremaast ja Lõuna-Eesti maakonnist. Põhja-Eesti ja Viljandimaa kirjeldused on käesoleval ajal veel trükitis ilmutamata ja seetõttu neist maakonnist on vaid siin-seal saadaval üht-teist mittetäielikku trükitud kujul.

Seega on kohaliku ja üksikasjalise maateaduse alal meil veel määratu tööväli, mida saab viljelda ja mille viljellemise tulemused võivad mõjutada kogu Eesti üldpiltigi. Vähemasti aga saab ja tuleb selgitada oma kodupaiga osatähtsust selles üldpildis.

Kohaliku kodu-uurija esimene mure on kaardimaterjali muretsemine oma kodukohast. Seejuures on tähtis, kui suure ala ta tahab võtta oma vaatluse esemeks: mida väiksem on ala, seda suuremamõõduline tuleb võtta kaart ja ümberpöörduvalt.

Kui võtta vaatlemise alla vald, siis peab olema käepärast vähemasti nn. verstaline kaart, s. o. veneaegne sõjakaart, mille kaardimõõt on 1 : 42.000 ehk üks verst tollis. Mõnede kodumaa alade jaoks on saadaval ka kaarte, mis on veel suuremad (mõõdus kuni 1 : 10.000), kuid need on erikaardid, mille kasutamine ja täiendamine nõuab erilisi juhtnööre.

Verstalist kaarti saab muretseda kooli, vallavalitsuse või ka kaitseliidu üksuse kaudu; kui tarvis, võib selleks kaasa aidata harrastusringi juhatus.*) Seda kaarti tuleb õppida

kõige pealt lugema kõigis tema vähiimateski peensustes. Selleks siinkohal üksikasjalikke juhiseid anda viiks liiga pikale, seepärast peab paluma kohapealsete isikute abi, kes seda oskavad (õpetajad, kaitseliidu pealikud jt.). Õppinud lugema kaarti, tuleb teda võrrelda tegelikult loodusega ja siin juba hakkab selguma kodu-uurijale mõnigi tema geograafiline eriolesanne. Verstaline kaart on valmistatud kolmkümmend kuni nelikümmend aastat tagasi ja sellel ajavahemikul on nii mõnigi asi muutunud: seal, kus enne oli asula, ei ole teda enam, ja kus enne ei olnud, on nüüd; mõni metsatukk on kadunud, mõni põld juurde tulnud, oja oma sāngi muutunud või mõni tee on kadunud ja uusi juurde tehtud. Kõik need muudatused tuleksid võimalust mööda märkida kaardil ja kui seda seal võimata teha, siis kirjelda eraldi, ühtlasi selgitades, millal ja mil põhjusel on toimunud muudatus. Järgmine ülesanne oleks täiendada kaarti niipalju, kui seda lubab ruum, eriti varustada teda kõigi kohapeal tarvitusel olevate kohanimedega. Seejuures selgub varsti, et kõik nimetused ei mahu kaardile või ei saa neid seal selgesti ja loetavalt välja kirjutada. Sel juhul tuleb kaardile paigutada number ja vastava numbri all eraldi vihus märkida nimi ühes tarvilikkude lisaseletustega. *)

Vähema ala vaatlemisel — talurühm, küla, alevik — osutub varstigi, et verstaline kaardimõõt on liiga väike. Kodu-uurija on asetatud tarviduse

*) Üksik leht, mis katab u. 11 × 11 km², maksab 15—50 senti.

*) Üldse tuleb kodu-uurijal algusest peale teha harjumuseks kõiki tähelepanekuid, ka kõige väiksemaid, kirjalikult üles märkida, seks sisse seades endale päevik. Iga märke tuleb teha eraldi lõikena, nii et hiljemini kerge oleks üle vaadata erisuliselt märkmeid; iga teate kohta märkus, kust (kellelt) ta on saadud.

Vana kelpkatusega taluelamu Jaagupi kihelk.-s (Pärnumaa).

ette ise kaardistada (plaanistada) ala. See on ülesanne, mis ei peaks asjahuvilisele mitte olema ülejõu käiv ja mida on võimalik teostada lihtsate abinõudega. Tulemus ei ole, võib-olla, kõrvutatav täiel määral õppinud topograafi töötulemustega, kuid küllaltki rahuldav teatud ala kirjeldamise seisukohast. Siinkohal jällegi viiks pikale anda ükiskasjalikku juhatust, kuidas toimetada plaanistamist, kuid see on ülesanne, mis teatud määral leiab käsitlemist igas koolis, nii et võib toime tulla ka ilma pikema juhatuskirjata. Abiks vähema ala plaanistamise juures võib olla vastava koha suurendamine verstaliselt kaardilt — jällegi ülesanne, mis ei paku ülesaamatuid raskusi ruutudesse jagamise meetodit tarvitades.

Kirjeldamisele võetud ala kaardi hankimine, selle kontrollimine ja täiendamine moodustavad juba suure osa kohaliku kodu-uurija geograafilisest tööst ja selle tulemus kaardi näol on, muidugi hoolika ja täpsa töötamise korral, väärtuslikuks dokumendiks mitte ainult tema tegijale, vaid kõigile, kes tegelevad kaartidega.

Ent kaardiga ei piirdu maateadusliku kodu-uurimise ülesanded. Kõike ei ole võimalik kaardil kujutada ega ka temast välja lugeda. On tarvilik sõnaline kirjeldus ja joonised. Kir-

jeldamisele tuleks võtta kõigepealt pinnavormid: millised on kõrgendikud ja lohud käsitleval alal. Neid iseloomustab põhiplaan, läbilõik ja mõõdud (pikkus, laius, kõrgus või sügavus), millele lisada tuleb muid üksikasju, kui neid on.

Pinnavormidest on tingitud veestik: tuleb kirjeldada ojasid, jõgesid ja seisveekogusid. Siin on terve rida üksikasju, millele tuleb pöörata tähelepanu: vooluvete süng, selle laius, perved, põhi, vee sügavus, voolu kiirus; seisveekogude kaldad, mõõted, sügavus, põhi; kui on kunstlikult reguleeritud veestikku, siis selleks tehtud tööd ja nende tulemused.

Pinnavetega ühenduses on põhjavete nähtused: allikad, nende asukohad, suurus, veehulk ja olemus sademetest ning aastaegadest. Pea igalpool on maa-aluste veevoolude jälgi — kurisuid, tõusmeid; harvemini esineb sala- ja kuivjõgesid, koopaid.

Teisest küljest on ühenduses pinnavetega sood ja rabad, mida samuti tuleks kirjeldada nende asendi, suuruse, omaduste ja kasutamise seisukohalt.

Pinnavorme ja veestikku kirjeldades ei saa kõrvale jätta seda ainet, millest koosnevad pinnavormid ja mis sageli tuleb nähtavale jõgede ning

ojade kallastel ning sängis. Tulevad registreerida, märkida kaardile ja kirjeldada kõik paljandid, kus nähtavale tulevad pinnase, kruusa, liiva, savide või pae kivid. Neis paljandeis esinevate profiilide ülesmärkimine ja kirjeldamine nõuab vilumust, kuid erilisi oskusi ei ole tarvis palju: kruusa ja liiva kihte ei ole raske joonisele kinnistada, samuti paekihtegi, kuid viimaste iseloomustamiseks on vaja vasara, silma ja suurendusklaasi abil õppida võrdlema kiviliike. Kui on kivistisi, tuleks neid hoolikalt koguda kiht-kihilt, täpsalt tähistada, kust nad on leitud, et neid hiljemini toimetada määramisele.

Palju huvi pakuvad raudkivid sellele, kes tahab tundma õppida kiviliike. Ise võib palju teritada oma tähelepanu ja ka võimalikul korral olla kasulik teadusele, kui koondada võimalikult täielik kogu raudkivi proove teatud alalt. Ainult sellise kogu asutamine nõuab teatavat panipaika ja korrapidamist ning et algusest peale loodaks ühtlased, umbes käesuured palad. Kuid mitte vähem tähtis ei ole märkida ja kirjeldada raudkivide koondisi looduses. Veel eriline huvi on suurte rändrahnude registreerimisel, sest neid on meil üldiselt vähe ja suuremad neist on looduse mälestusmärgid, mida tuleb säilitada. Nende juures tuleb mõõta põhiplaan, pikkus, laius, kõrgus ja teha jooniseid mitmest küljest, ühtlasi märkida kõik andmed, mida saab kivi kohta elanikelt.

Pinnaehitusega seoses on taimkate. Selle liigiline koosseis täies ulatuses on taimeteadusliku uurimiseala ülesanne, kuid teatud suurte taimeühiskondade — metsa, niitude, põldude — levimine ja üldiseloomustus ei või puududa ka geograafilisest kirjeldusest, kuna taimkate selles ulatuses iseloomustab väga tähtsal määral kogu nähtavat maastikku. Selles mõttes on loomastikul palju väiksem tähendus.

Kui pinnavormide juures kõige rohkem on säilinud algupäraselt looduslikku, siis veestik ja taimkate kannavad inimese vahelesegamise jälgi

asjade loomulikku seisukorda. Täiel määral kultuuri tulemus on teestik ja asulastik maastikus.

Teestik nähtub suurel määral kaardilt, kuid ka siin on tarvilik täiendav kirjeldus, nii teede omaduste ja korrashoiu kui ka kasutamise seisukohalt (kes tarvitab teatud teed, millised sõidukid liiklevad, kui elav on liikumine).

Elamud ja asulad pakuvad õieti palju vaatlusmaterjali. Iga õu oma asetuse ja hoonestusega on juba vaatluspunkt omaette: millised hooned on üksikul õuel, nende materjal, plaan, asetuse, välimus (eriti katusevormid), tarad, hoovid, aiad — kõik see on fikseeritav ja pakub huvitavat võrdlusmaterjali. On selge, et õuede kirjeldamise juures tuleb ohtralt kasutada joonistamist. Õuede asetuse rühmadeks, küladeks ja asundusteks kajastub juba kaardil; tarbekorral tuleb üksikasjalikumal kirjeldusel teha täiendavaid plaane.

Asudes teostama kogu seda kava pörkab kodu-uurija kokku mitmesuguste raskustega, mida osalt võib ette näha, osalt aga mitte. Kahtlemata tuleb puudus mõistetest ja oskussõnadest, aga ka oskusest — näit. joonistamise —, kuid eks raskuste ületamises seisagi iga arendava, vaba ja tulusa töö eriline võlu. Raskused sunnivad otsima lahendust eeskätt kirjandusest, sunnivad seda tähelepanelikult lugema ja otsima tarbekorral abi õpetajailt või teistelt teadlikemailt inimesilt.

Esialgse kirjanduse alal tuleb muudugi mainida, et geograafilised kooliõpperaamatud peavad, mis puutub geograafilistesse mõistetes ja kodumaa maateadusse, olema täiesti selged. Juba nende abil saab mõnestki raskusest üle. Väga kasulik on J. G. Granö, Maastikuteaduse ülesanded ja maastiku vormide süsteem, mis ilmus ajakirjas „Loodus“ 1924. a., nr. 4 ja 5. Koguteos „Eesti“ (eriti tema hilisemad köited „Pärnumaa“, „Valgamaa“, „Saaremaa“) pakuvad samuti abi, kui tema maateaduslikke osi tähelepanelikult lugeda, eriti ka sõnaseletusi lõpus. Ajakirjades „Eesti Loodus“ ja

„Loodusevaatleja“ leidub korduvalt artikleid, mida maateaduslik kodu-uuriija kasuga võib lugeda. Viimasega on ühes antud juhiseid mitmesugusteks vaatlusteks, muuseas ka geoloogilisteks vaatlusteks, mida ülemaltoodud kava järgi vaja. Linnades tuleb esialgu peamiselt leppida olemasoleva kirjanduse tundmaõpiga (Tartu suhtes näit. suur koguteos „Tartu“ 1927) ja selle najal edasi arendada endas võimeid linnageograafiliseks vaatlemiseks.

Ja raskuste puhul, mida endal võimata lahendada ja ka kohal mõni teine ei saa aidata, tuleb julgesti pöörduda harrastusringi keskuse poole, kes püüab jõudumööda raskustest ülesamist hõlbustada.

Dr. A. L u h a.

2. Botaanika.

1. Botaanikas tuleb enne kõike süvendada oma teadmisi taimede tundmises vastavate taimemäärarajate abil. Siin on soovitav süstemaatiliselt läbi töötada ja määrata kodu ligema ümbruse taimestik. Koos määramisega toimugu taimede herbariseerimine, mida tuleb teha teaduslikkude nõuete kohaselt (vt. K. E i c h w a l d — Õis-taimede herbaarium — Tartu, hind 25 s.). Sellist herbaar-materjali võib kasutada teaduslikel uurimistel või deponeerida üldiseks kasutamiseks kas kodumaa uurimistoimkondadele või Ülikooli Botaanika Muuseumile. Kui taimede määramisel tekib raskusi, võib neid saata kontrollimiseks Ülikooli Botaanika Instituuti.

2. On kellelgi tekkinud eriline huvi

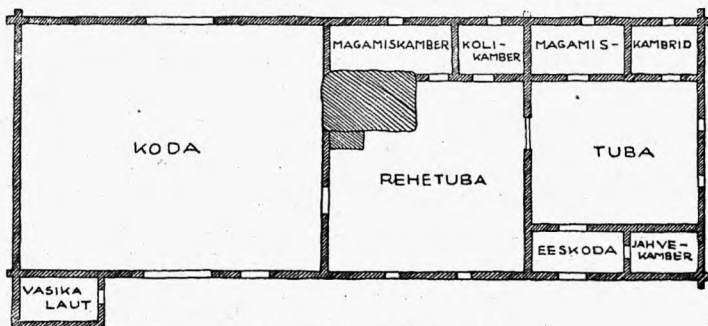
mõninga taime perekonna või sugukonna vastu, võib asuda peamiselt selle perekonna või sugukonna uurimisele. Kitsam materjali ring võimaldaks põhjalikumat asjasse süvenemist. Kodu-uurimise seisukohalt on sellistel materjali kogudel suur tähtsus.

3. Kui on omandatud küllaldaselt tugev alus taimede tundmises ja määramises, võib siirduda taimeökoloogiliste ja -sotsioloogiliste küsimuste uurimisele. Alusena sellises töös võiks kasutada prof. T. L i p p m a a tööd: Eesti geobotaanilisi põhijooni, Tartus 1935. Pidevate ning aastaid väldanud vaatluste abil saadud tähelepanekud kitsamalt maa-alalt võivad olla märksa täielikumad ühekordseist teadlaste tähelepanekuist ja seega üldises kodumaa tundmaõppimises suure tähtsusega.

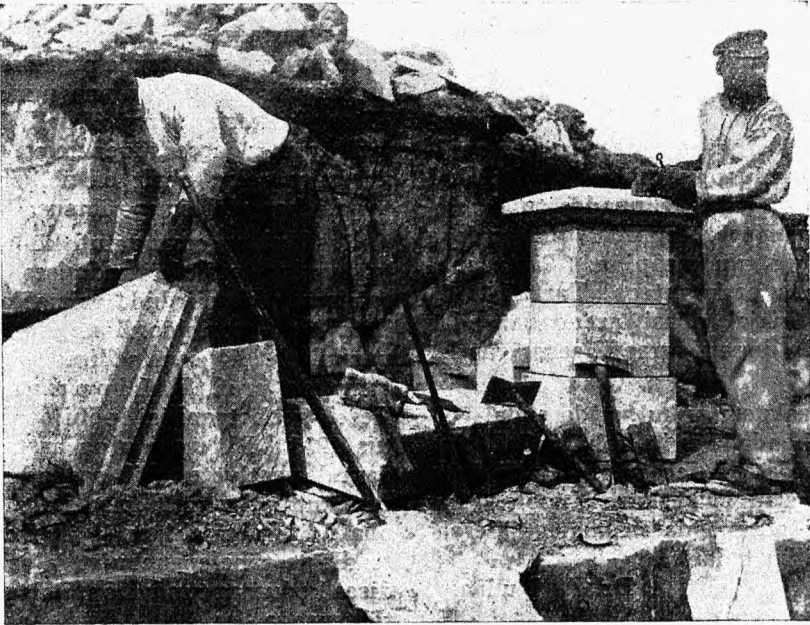
4. On kodu ligikonnas mõni hästi välja kujunenud ja iseloomulik taimeühiskond (okasmets, lehtmets, segamets, vesikond, raba, paeala, liivanõlvak), võiksid uurimused piirduda ainult selle alaga, kuni on tundmaõpitud kõik selle ühiskonna esindajad ning nende omavahelised suhted.

5. Tähtis oleks jälgida ka kultuuri mõju üksikutele taimeühingutele, näit. kuivendamise mõju taimekasvule soodes, rabades, veekogudes ning märkida, millised liigid selle tagajärjel kaovad või jälle paremini kasvama hakkavad.

6. Fenoloogilised vaatlused aastate vältel ühes ja samas kohas on suure teadusliku, kui ka praktilise tähtsusega: puude, põõsaste ja rohttaimede pungade puhkemine, lehistu-

Ullu talu plaan (Saaremaa).

Paemurd Loonal (Saaremaa).

mine, õitsemine, viljade küpsemine ja valmimine, lehtede koltumine ja varisemine. Selliseid vaatlusi tuleks toimetada süstemaatiliselt kõikides riigi osades.

Dr. J. Port.

3. Zooloogia.

Zooloogilisi tööteemasid, eriti kodu-uurimisülesandena, ilmneb kõigepealt kodumaa loomastiku koosseisu selgitamisvajaduses. Töö huvides seisab siin piirdumine kitsama alaga, mis võimaldab vajalikku põhjalikkust (täpsust ja tihedust) uuringus.

Mõne loodusliku üksuse, näiteks teatud metsa, raba, järve, jõe, asula, pargi jne. või geograafilise üksuse, teatud valitud suurema või vähema maa-ala, valla, talu jne loomastiku uuring on selliseid ülesandeid, mis nõuab rohkesti töötajaid.

Zooloogiliste objektide, loomavormide suur hulk sunnib teadlasi tööjaotamisele, nõnda et üksikuurijad piirduvad vaid teatud väiksemate loomagruppide uurimisega, kusjuures nende gruppide järk-järguline tundmaõppimine (kõigepealt eraldamisoskus — määramine) endale eriülesandeks säetakse. Teatud valitud

loomagruppide, (näiteks: hiired, linnud, mardikad, ämblikud jne.) või üksikliikide levimise selgitamine teatud maa-alal erihuviliste uurijate poolt viib teatud ala loomastiku üldkoosseisu selgitamisele ja aitab kaasa nende loomade elutingimuste tundmaõppimiseks.

Loomade elutegevuse ja elutingimuste (bioloogia) uuring pakub suurel hulgal ülesandeid, millest eriti tuleb esile tõsta mitmesuguseid vaatlusülesandeid. Kõigile vaatlusülesannetele on ühine nõue täpsus ja hoolsus ülesmärkimistes; kus võimalik, kirjeldustele jne täienduseks skeeme, jooniseid, fotosid jne, mis hõlbustavad hiljem kokkuvõtete ning järelduste tegemist ja viivad ka ise uutele tähelepankutele.

Tüüpilisemad vaatlusülesanded on näiteks mitmesugused fenoloogilised vaatlused (näiteks lindude ilmumise, pesitsemise jne aegade märkimised, vaatlused loomade toitumise kohta jne.

Nendele ridadele määratud ruum ei luba loetella üksikuid konkreetseid tööülesandeid, küll aga osutub kogenenud eriteadlastel võimalikuks kitsama huviala või, parem, huviküsimuse esitamisel tööhuvilise poolt soovitada ja leida sobivaid konkreetseid

tööülesandeid selles kohalikkudele oludele kohaselt.

Eestikeelsetest, praegu kättesaadavatest kirjutistest võib juhistena esialgseks tööks soovitada:

Habermann, H. „Juhiseid mageveepõhjafauna (benthos) kogumiseks“. „Loodusvaatleja“ lisa. Tartu, 1933.

Kauri, H. „Juhiseid liblikate kogumiseks ja korraldamiseks“. Tartu, 1933. Ilmunud nagu eelmine.

Reinwaldt, Edv. „Juhatusi kogude soetamiseks teaduslikus töös imetajate loomade alal I (1932) ja II (1934).

Härms, M. „Eesti linnustik.“ Määrara, juhised algosas.

Michelson, J. „Linnud ja loomad.“ Äsja ilmunud. Konkreetseid tööülesandeid. Tallinn, 1937.

P. s. on ilmunud määrarjad kalade, neljajalgsete ja lindude (eelpool nimetatud) kohta.

N. Ö. Mikkel Saar.

4. Etnograafia.

Etnograafia ehk ainelise rahvakultuuri uurimise alale kuuluvad sellised küsimused nagu endine ja praegune majandus (põllutöö, karjakasvatuse, mesindus, kalastus, jahindus), tehnikad (meeste ja naiste käsitööd, veo- ja liiklemisabinõud), ehitused, rõivastus ja selle ehted ning lõpuks teaduse ja kunsti taotlused (möödud, perlmärgid, arstimisviisid, muusika-riistad, mänguasjad, mängud ja tantsud). Soovitav on jälgida ka nende küsimustega ühenduses olevaid kombeid, eriti õiguslikul alal (tavaõigus). Töö võiks minna peamiselt kolmes suunas: 1) esemete („vanavara“) kogumine, 2) vanematelt inimestelt saadavate teadete üleskirjutamine, 3) omade tähelepanekute kirjapanek (näit. päevaste toidukaartide või põllutööde ülesmärkimine ühe aasta kestel oma kodus). Kõiki kolme viisi on võimalik ja soovitavgi kasutada koos. Mida laiem on uuritav küsimus sisuliselt, seda kitsamalt tuleb teda piirata maa-alaliselt. Näit. põllutöö alal võiks piirduda oma kodutalu või -küla vaatlusega, rahvarõivaste või jahinduse alal valla või kihelkonna

piiridega jne. On soovitatav katsetada ka mõne väiksema terviku (näit. kodutalu) igakülgse kirjeldusega. Esemete ja toimingute nimed märgitagu peale kirjakeelse kuju ka kohalikus murdes, viimaseid alla kriipsutatades lainelise joonega. Soovitavad on ka joonised, ülesvõtted ja mudelid.

Üksikasjalisemaid juhiseid ja töökavu eriküsimuste kohta võib tasuta saada E. R. Muuseumilt Tartus (pk. 48). Vrd. ka „Kodu-uurimisringi tegevuskava“ (Noorsoo-organisatsioonide juht nr. 2, 1935).

24. 4. 37. Dir. F. Linnus.

5. Arhiivindus ja ajalooline traditsioon.

Ajaloouurimuse ja arhiivinduse alal on rida ülesandeid, mida on võimalik teostada kohtadel üksikute eraisikute poolt õige edukalt.

1. Soovitav on moodustada oma perekonna arhiiv, kuhu koondada kõik oma sugukonna isa- kui ka emaliini kohta käivad dokumendid ja andmed; teated sugukonnale kuulunud talu, majade, muu varanduse üle; suusõnalisel pärimusel sugukonna üksikute liikmete kohta. Sellega ühenduses peaks toimuma Riigi Keskarhiivist või mujalt saadavate asjatundlike juhtnõuade alusel, kasutades selleks kirikuraamatuid ja muid andmeid arhiivides, oma sugukonna uurimine ja sugupuutabeli koostamine.

2. Perekonnalooliste materjalide kogumise ja ümbertöötamise kõrval võiks koostada oma perekonnale kuuluva asula (talude, maja) ajalugu arhiivmaterjali ja rahvamälestuste põhjal. Soovitav oleks pidada vallas vähemalt mõnel isikul perekonnakroonika kõrval kodukoha kroonikaraamatut. Viimasesse võiks koondada ülesvõtteid kohalikest sündmusist ja juubeleist ja vastavaid ajalehtede-väljalõikeid. Need kroonikad võiks anda hiljem üle kodukoha-arhiivile või saata nad Riigi Keskarhiivile või Eesti Kultuuriloolisele Arhiivile.

3. Võidaks üles märkida rahvamälestusi kui ka kohapealsete silma-

Kodumaa tundmaõppimise harrastusringi korraldusest.

„Kevadiku“ lugejatele on vaevalt tarvis hakata selgitama kodumaa tundmaõppimise väärtust ja tarvilikkust. Me eeldame, et kõigile on see selge ja paljudel on tahe teetseda kodumaa tundmaõppimise alal. Neid viimaseid tahaksime koondada üle maa kodumaa tundmaõppimise harrastusringiks ja selles ringis arendada oskusi ja võimeid tähendatud tööks. Sest see on töö, mis nõuab üksiku isiku iseseisvaid samme, kuid ühtlasi teiste toetust, kes sama teed käivad. Ses mõttes töötaks igaüks omas kodus üksi või omas koolis väiksemas ringis, kuid kasutaks keskusest saadavaid üldisi juhiseid kui ka üksikasjalikke hinnanguid ja nõuandeid otseste töötulemuste esitamisel keskusesse.

Kuidas saada Kodumaa tundmaõppimise harrastusringi liikmeks? Et vastata sellele küsimusele, küsime enne, mida kõike tuleb mõista kodumaa tundmaõppimise all. See on väga mitmekülgne ja mitmepalgeline ülesanne: juba „kodumaa“ võib olla kitsam või laiem — see võib olla kodutalu, koduküla, koduvald, -kihelkond jne. Seda kitsamat või laiemat „kodu-

maad“ kõigekülgselt tundma ja teemasse hingestatult suhtuma õppimine on lõppülesanne. Kuid seda ei ole võimalik saavutada ühel hoobil — tuleb astuda samm-sammult, tegeleda enne mõne üksik-küsimuse või -alaga, lisandada neid järk-järgult, kuni saabub ümmardatud kogupilt.

Seejuures tuleb arvestada isegi seda, et me mitte ei piirdu nende andmetega, mis keegi enne meid näinud ja kirja pannud, vaid meie läheme selle peale välja, et avastada kui mitte uusi maid, siis ometi u u d i s m a i d meie kodutänavalgi. Ega asjata ei ole saanud harjumuseks kodumaa tundmaõppimise asemel kõnelda otse kodu-uurimisest. Sest kui me kogume kodukülas ja tema ümbruses esinevaid taimi, tähistame nende levikut ja elu-avaldusi aasta jooksul, siis võib seegi olla väike terakene teaduse varasalvedesse, samuti kui koduküla või asunduse arengu selgitamine tema üksikasjus viimaste aastate jooksul.

Kõike seda arvestades võib kodumaa tundmaõppimise harrastusringi liikmeks — algastmele — saada väga mitmel teel: on tarvis esitada

paistvamate tegelaste mälestusi kohalikest olukordadest ja sündmustest ja saata need ülestähendused Eesti Kultuuriloolisele Arhiivile.

4. Huvi äratamine koduümbruse ajaloolise mineviku ja selle tundmaõppimise vastu olemasolevate mitmekülgsete vahenditega, pidades selleks ühendust vastavate asutustega, korraldades õpperinge, kursusi, loenguid kodukoha minevikust jne.

5. Kodukoha-arhiivide põhjendamine (võimalikult kodukoha muuseumide juurde). Kodukoha arhiivi tuleks koguda vallas või kihelkonnas seltside ja erakätes leiduvaid dokumente (endiste mõisate juhuslikult säilinud kirjavahetus, vanu revisjonikirju ja yakuraamatuid, ärksamate tegelaste kirju kohalikkude olude (ajalooliste huvitavate sündmuste jne,

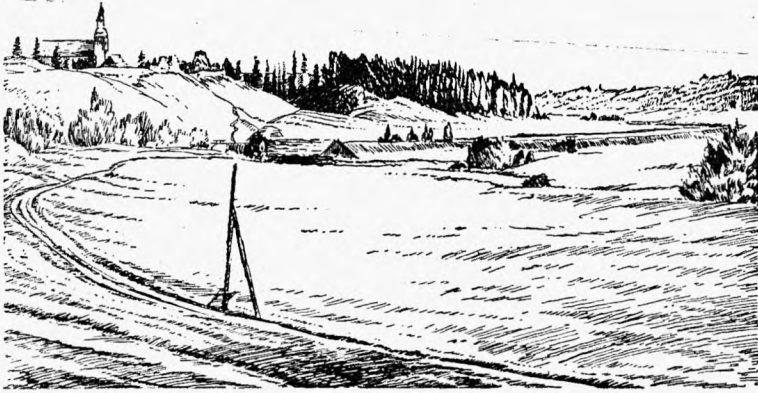
jne üle). Säärane arhiiv oleks tähtis koduümbruse ajaloo uurimisel ja ta peaks olema ühenduses mõne meie suurema teadusliku arhiiviga.

6. Kui seesuguse arhiivi loomine mõnel põhjusel poleks võimalik, tuleks huvitavamate arhiivi-dokumentide kogumist toimetada Riigi Keskarhiivi või Eesti Kultuuriloolise arhiivi ülesandel.

7. Võidakas õhutada paremini korraldama oma dokumentide kogusid: seltse, kirikuid, valdu, koole jne.

8. Kõigil neil, kes nimetatud alal endal tunnevad olevat huvi töötada või kaastööliseks olla teistele asutustele, astuda ühendusse juhiste saamiseks Riigi Keskarhiiviga või Eesti Kultuuriloolise Arhiiviga Tartus.

Dr. O. Liiv.

Karksi org (Pärnumaa).

tõendis (vähema kirjandi näol) selle kohta, et soovijal on tõsine huvi asja vastu ja et ta on mingisugusegi väikese raskuse võitnud või ülesande täitnud. See võib olla läbiloetud raamat või selle osa (näit. ühe kihelkonna, alevi, linna kirjelduse koguteoset „Eesti“) läbitöötus, see võib olla omanenda esialgne kirjeldus oma kodukohast, oma kooli ajalugu ja kirjeldus jne.

Algastmele jõudnud harrastusringi liige taotleb keskastet, võttes endale kavakindla ülesande mingilt erialalt: see olgu kas teatud piiratud ala võimalikult täielik maateaduslik kirjeldus ühes kaardiga või selle ala taimestik, loomastik, ajalugu või mõni teine eriala, mille kohta järk-järgult püüame anda lähemaid juhiseid. Sellise ülesande täitmine nõuab nii raamatute kasutamist kui ka otseseid omi vaatlusi, tarbekorral nõuküsimist keskusest. Taotella tuleb ülesande võimalikult täielikku lahendust. Selle jaoks on käesolevas „Kevadiku“ numbris mõnelt alalt esialgseid juhiseid.

Ülemastme saavutab harrastusringi liige, kes kõigekülgselt oma ala on tundma õppinud ja sellele kulutanud pikemat aega ja kelle töö tulemused väärivad tähelepanu juba mitte ainult harrastusringi piirides, vaid on hinnatavad laiemas ulatuses.

Kuna harrastusringi alles asutatakse, siis on esialgu loomulik, et taotellakse alles algastet. Kuid ei ole ka võimata, et mõni, kes võib-olla, on

juba mõnda aega tegelenud mingi kodu-uurivat laadi alaga, võib taotella juba keskastetki. Igal juhul tuleb esitada kirjand, millest näha oleks töö tulemused. See kirjand vaadatakse läbi harrastusringi juhatuses ja saadetakse taotlejale tõendis omandatud astme kohta, samuti tarbekorral nõuandeid keskastme taotlemiseks soovitava ülesande kohta või muis asjus.

Asja algatamise puhul on soovitav, et õpetajad asjale kaasa aitaksid, juhtides kohaste õpilaste tähelepanu sellele üritusele või moodustades omas koolis vastav kitsam huviring.

Harrastusring saab oma ülesannet kõige paremini täita, kui tekib võimalikult tihe side üksikute liikmete ja keskuse vahel. Seda nõuab töö sisu ja otstarbekas korraldus ise. Seetõttu tuleks pöörduda ringi juhatuse poole isiklikult või kirjalikult kõigis küsimis, mida ise ei saa lahendada, olgu see tööteema kindlaksmääramine, tööjaotus omavahel, töö võtted (meetodid), esemete määramine või tulemuste teatavaks tegemine (trükkis või teisiti). Sellesama kontakti mõttes on harrastusringi juhatusel tarvilik teada mõnesuguseid andmeid ringi liikme isiku kohta.

Noored, kes soovivad asuda huvitööle, või on seda juba teinud, peavad esitama E. Noorsoo K-liidule järgmised andmed, mis kantakse vastavasse kataloogi:

Nimi ja eesnimi. Sündimisaeg. Missuguse kooli, missuguse klassi lõpetanud? Kus praegu õpib või töötab (mis alal).

Jean-Christophe.

Teatavail päevil kasutab ta ema seljaga tema poole olekut, et väljuda majast. Alul joostakse talle järele, peetakse kinni. Siis harjutakse teda minna laskma üksi, ainult, et ta ei eemalduks liiga kaugele. Maja asetseb linna ääres; ja peaaegu otsekohe algab väli. Niikaua kui ta on akende vaatepiirkonnas, sammub ta peatumata, lühikesel rahulikul sammul, hüppeldes vahete-vahel ühel jalal. Ent kui ta on jõudnud mööda teekäänakust ja kui põõsad teda varjavad, muutub ta järsult. Kõigepealt ta seisatub, sõrm suus, et teada saada, millise loo jutustab enesele täna; sest ta on neist tulvil. Tõsi küll, nad sarnanevad kõik üksteisega, ja igaüks koosneb vaid kolmest või neljast reast. Ta valib. Harilikult algab ta samaga, kord sellest kohast, kuhu see jäi eelmisel päeval pooleli, kord algusest, ning teisenditega; ent piisab mingist tühjast, juhuslikult kuulnud sõnast, et ta mõte jookseks hoopis uut rada mööda.

Juhus oli võimalustest rikas. Ei suudetaks kujutella, millist kasu võib saada lihtsast puutükist, murtud oksast, nagu neid leidub piki põõsastarsid. (Kui ei leidu, siis murtakse.) See oli võlukepp. Pika ja sirgena muutus ta odaks, või siis jälle mõõgaks; tarvitses seda vaid vibutada, et lasta esile kerkida terveid armeesid. Christophe oli nende kindral, ta marssis

nende ees, andis neile eeskujuga ja jooksis küngastele tormi. Kui oks oli painduv, muutus ta ratsapiitsaks. Christophe astus hobuse selga, hüppas üle takistuste. Juhtus mõnikord, et ratsu libastus; ja siis leidis ratsanik enese kraavipõhjast ning silmitses jahmunud näoga oma määrinud käsi ja kriimustatud põlvi. Kui võlukepp oli väike, hakkas Christophe orkestrijuhiks; ta oli juht ja ta oli orkester; ta juhatas ja laulis; ja viimaks tervitas ta põõsaid, mille väikesi rohelisi päid liigutas tuul.

Ta oli ka nõid. Ta kõndis pikkade sammudega väljadel, vaadates taevasse ja veheldes kätega. Ta käsutas pilvi: „Tahan, et pöörduksite paremale.“ — Kuid need läksid vasakule. Siis kordas ta käsklust. Ta luuras neid silmanurgast, südame kloppides, jälgides, kas vähemalt mõni väikegi kuulab ta sõna; kuid need jätkasid rahulikult rändamist vasakule. Siis trampis ta jalaga, ähvardas neid kepiga ja käskis neid vihaga minna vasemale; ja tõesti, seekord allusid nad täielikult. Ta oli õnnelik ja uhke oma võimu üle. Ta puudutas lilli, käskides neid muutuda kuldseiks tõldadeks, sest talle oli räägitud, et nad teevad seda muinasjuttudes; ja kuigi seda ei juhtunud kunagi, oli ta veendunud, et see ei jää tulemata pisut suurema kannatlikkuse puhul. Ta otsis enesele ühe põrnika, et teha sellest

Missuguse noorsooorganisatsiooni või ringi liige. Kuhu, kellele kirjad adresseerida, postiaadress).

Kas refereerinud koolis või mujal (kus) mõnesuguste küsimuste üle (Millal? Millest?). Kas teinud mõnesuguseid auhinnatõid, millest ka hinnangu saanud (missuguse). Missugused huvialad leiab enesel olevat. Missugused puudused teab enesel olevat. Kuidas suhtub joonestamisesse ja joonistamisesse?

Missugusel alal (võimalikult kitsamalt püüdes piiritleda) soovib astmetööd saada. Millal kavatseb seda tööd läbi viia? Kui kõrvuti teenistustööga, kui palju päevas selleks aega (umbes).

Mida omab või saab küllaldaselt kasutada võimalikest töövahenditest, nagu näiteks: fotoaparaat, binokkel, maakaarte jne. Missuguseid brošüüre, raamatuid või koguni käsiraamatuid omab või saab kasutada. Kas ja missugust võõrkeelt valdab huvialalise kirjanduse lugemiseks.

Eelpoolsele lisaks soovib E. N. K. lühikest iseloomustust tööhuvilise kohta mõnelt kohaliku noorsooorganisatsiooni vanemalt juhilt, kooliõpetajalt, teenistustöö andjalt või ka tööhuvilise poolt selleks palutud vanemalt sõbralt.

Viimane saadetakse eraldi või saadab iseloomustuse andja ühtlasi ka tööhuviliselt saadud teised andmed.

„Titanicu“ hukkumine.

15. apr. käesoleval aastal möödus 25 aastat ookeanihiiglase „Titanicu“ hukkmisest. Veerandsada aastat on möödunud sellest, kuid selle kohutava katastroofi kohutavus, hukkunud inimeste manavad meile elava pildi kogu õnnetusest veel tänapäevalgi.

Millised olid siis need põhjused, mis hävitasid tolleaja moodsaima ja luksuslikuma auriku? Sellele küsimusele vastuseandmiseks peatume pisut üksikasjaliste sündmuste juures.

8. apr. 1912. a. hommikul lahkus Liverpooli sadamast White Stari suurim aurik „Titanic“, et alustada reisi Uue Maailma poole. Neli puksiirilaeva olid ametis, et 45.000-tonnilist hiiglast sadamast merele viia. Ajakirjandus ülistas „Titanicu“ kui laevaehituskunsti tippsaavutist. Laeval leidis kõike, võides seega rahuldada ka kõige nõudlikumagi reisija soove. Sääli olid luksuskabiinid, võimlemissaalid, tennisesaalid, rattasõidu-teed, tantsusaalid, suurepärase raadiosisseseade jne. Laev võis saata isegi veeluseid signaale. „Ti-

tanicu“ oli kui liikuv linn, mille pardal asus 2300 inimest.

Kogu maailm juubeldas „Titanicu“ esimese reisi puhul, aimamata et see reis kujunes laevale surmasõiduks. Reisijateks olid rikkad inimesed suurte ja kõlavate nimedega. Ei puudunud isegi kirjanikke ja teadlasi. Nii olid reisijate seas kirjanik Futrelle, Ameerika hotellikuninga pojapoeg John Jacob Astor, president Tafti adjutant major Butt, raudteekuningas Hays, elatanud rahuapostel William Bruce Ismay, auriku ehitaja insener Andrews ja palju teisi. Mitmed kümnend reisijaist olid viibinud Euroopas päev või kaks kauem, et saaks tagasi sõita „Titanicu“.

Kuus päeva sõitis „Titanicu“ ilma iga-suguste vahejuhtumisteta. 14. apr. ööl vastu pühapäeva oli õhk jääkülmal ja taevast tähtedeküllane. „Titanicu“ sõitis täie auruga, 21 sõlme tunnis, kuna laevakruvid töötasid umbes 78 keeruga minutis.

Kapten Smithi oli hoiatatud ujuvate jäämägede eest, ja ta tahtis ka vastavalt

hobust: ta pani talle võlukepi õrnalt seljale ja lausus formeli. Putukas pistis põgenema: ta sulges tal tee. Paari silmapilgu pärast lebas ta kõhuli maas, putuka lähedal, ja vaatles teda. Ta oli unustanud oma nõia osa ja lõbustas end sellega, et käänas vaese looma selili naerdes ta siplemise üle.

Siis leiutas ta siduda oma võlukepi külge vana nõõrijupi ja heitis selle tähtsalt jökke, oodates, et kala tuleb seda hammustama. Ta teadis väga hästi, et kaladel pole kombeks süüa nõõri ilma süüa ja õngeta; kuid ta mõtles, et üheks korraks, temale, võiksid nad teha erandi ja viimaks juhtus, et ta oma ammutamatus usalduses õngitses tänaval piitsaga läbi ühe solgi-augu kaane prao. Aeg-ajalt tõmbas ta oma piitsa välja, väga erutatuna, kujutelles, et nõõr on seekord raskem, ja et ta toob välja suure varanduse, nagu ühes vanaisa jutustatud loos.

Nende mängude keskel tabasid teda kummalise segase unistlemise ja täieliku unustuse hetked. Kõik, mis teda ümbritses, haihtus, ta ei teadnud enam, mida tegi, ta ei mäletanud enam isegi iseennast. See tabas teda ootamatult. Kui ta kõndis või astus mööda

treppi üles, avanes äkki tühjus... Näis, nagu ei mõtleks ta enam millelegi. Kui ta uuesti tuli teadvusele, hakkas pööritama pea; ta leidis end samalt kohalt pimedal trepil. Tundus, nagu oleks ta elanud terve elu, — paari trepiastme vahemaal.

Katkend romaanist: Romain Rolland, Jean-Christophe I, K./Ü. „Loodus“, Tartu 1936.

Muhu kalmistu värav.

sõidukiirust vähendada. Laevaliini president Bruce Ismay aga nõudis veelgi kiiremat sõitu kui oli. Maailma suurim aurik pidi olema ka maailma kiireim aurik. „Titanic“ pidi võitma rekordilise kiirusega „sinise ookeanipaela“.

Hukkusisööl peeti laeval reisi lakkumisküsimiseks, sest see õõ pidi olema viimane lahtisel ookeanil. Järgmisel päeval või hiljemalt teisipäeval, 17. apr. taheti olla juba New-1 orgis.

Reisijad lõbutsevad ühes laeva kapteniaga. Komandosillal seisid laeva esimene ohvitser mr. Mudlock. See teadis, et lähedal ujuvad jäämäed, kuid sellele vaatamata ei lasknud ta laeva kurssi muuta. Ta oli kaljukindel, et jäämägi ei või iialgi ohtlikuks saada säärasele terashiiglasele, kui seda oli „Titanic“.

Kuid siiski igaks juhaks andis ta käsu, et helgiheitjad alustaksid tegevust, kas vahest mõni jäämere „kutsumata külaline“ pole laevale liiga lähedal. Heledad kiired lõikasid pimedasse õhe ja valgustasid äkki, pörgates vastu pimestavalt hiiglamassi — lähedalujuvat jäämäge laeva esimese otsa vastas. See oli suurim, mida ta eales näinud. Inimkæga valmistatud terashiiglase vastas seisid teine ja võimsam — Jumala kæga valmistatud Põhja-Jäämere hulkurtonn — jäähiiglane, mille kõrgus 300 m.

Ohvitser haaras telegraafi järele, et teadustada tüürimehele, et laeva kurssi tuleb viivitamatult muuta, ent oli juba hilja...

Tugev tõuge pani värisema kogu laeva — kaks hiiglast olid kokku pörganud. Laev sõitis jäähiiglase veealuse osa otsa ja sellest tekkis laevasse kohutav pragu. Ohvitser oli unustanud, et jäämäest tuleb sõita kaugelt ringi, kuna suurem osa sellest, nimelt $\frac{3}{10}$ asub vee all ja ähvardab hukuga ettevaatamatut sõitjat.

Kuigi kokkupõrge oli tugev ja pani värisema terve 45 milj. kg raskuse auriku, ei olnud kokkupõrget ometi tunda laeva luksuskabiinides. Küll aga tunni seda salongides. Reisijate rahustamiseks teatati, et laev on väljaspool hädaohtu; olnud vaid kokkupõrge jäämäega.

Kokkupõrge oli kell 11.45 min. Laeva esimene ots oli täiesti purunenud, laeva esimesed tekid üles kistud. Laeva küljes oli suur pragu. Plaadid laevalael olid puruks kistud nagu paber. Vett hakkas voolama sisse.

Kapten astus 5 min. pääle kokkupõrget telegrafistide ruumi ja käskis naeratades välja saata hädatelegramme: „C. Q. U. D.“ (Come quickly danger) — Tulge ruttu, hädaoht!

Kümne minuti pärast laskis ta välja saata aga surmahirmus „S. O. S.“ — pääste meie hinged. Meeleheitlikult töötasid 4 telegrafisti, saates maailmaruumi hädasignaale.

Reisijate keskel valitses endiselt lõbus meeleolu. Ühelgi polnud aimu varitsevast surmast.

„Titanicu“ appihüüet kuulis esimesena Lloyd aurik „Frankfurt“ ja tema järele mitmed teised, ka „Titanicu“ paarislaev „Olympic“. Kõige lähemal oli „Carpathia“, kus kuuldi hädasignaale. Kuid seegi oli 70 miili e. 5 tunni kaugusel.

Kõik õnnetusest alarmeeritud laevad muutsid oma kursi merehädalase suunas ja sõitsid otsejoones õnnetusepaigale.

Kõige lähemal „Titanicule“ oli „Californian“. Ta asus nägemiskaugusel, kuid tema ainuke telegrafist oli läinud magama pääle rasket ja pingutavat tööpäeva. Ta oli terve päeva hoiatanud teisi liinilaeva ümberujuvate jäämägede eest. Kuid telegrafistid „Titanicul“ neid ei kuulnud, sest nad olid tegevuses eritelegrammide saatmisega. Küll nägi ka „Californiani“ ohvitser kadumas „Titanicu“ tulesid silmapiirilt. Ta arvas, et see tuleb ülikiires sõidust, mis viimasel pääl, ajades taga Red Star Line „sinist linti“. Nii siis lendasid „Titanicu“ hädasignaali vastu „Californiani“ tühja antenni.

Tuli oodata viis tundi, kuni appi oleks jõudnud esimene signaal kuulnud laev. See oli liiga palju. Laev ei jõudnud enam kolme tundigi vastu panna, arvates kokkupõrke momendist.

Ja varsti kõlaski komando: „Kõik reisijad laevatekile!“

Kuni selle hüüdeni polnud keegi uskunud, et seisukord võib nii tõsiseks muutuda. Kuid pääle tähendatud komandot tabas reisijaid paanika. Nad tormasid tekile ja nägid sealte, et vesi ulatus juba laeva alumise tekini. Päästepeatide juures tekkis rüün. 16 päästepeatid olid neli purunenud. Ja kaksteist päästepeati võisid mahutada vaevalt 900 inimest.

Esmajoones leidsid päästepeatides koha naised ja lapsed, siis alles mehed. Mõningad reisijad pidasid endid üles kui kangelased, püüdes aidata teisi, mõtlemata endale.

Viimaste peatide ümber tekkis metsik heitlus kohtade pärast. Võideldi isegi nuga ja püstolitega.

Kui oli lastud vette viimne päästepeat, jäi põhjaminevale laevale ikkagi 1600 inimest. Püüti valmistada ka parvi, kuid sinnagi mahtus vaid väike osa. Ja päälegi leidsid nad ikkagi külma haju, sest parved läksid ümber inimeste rohkuse tõttu.

Kapten Smith laskis koguneda laeva orkestril laevale ja mängida: „Ligema, Jumal, sul!“ Päästepeatidesse oli kuulda seda mängu ja surmalepühendatute laulu.

Kell 2.20 min. tõusis „Titanic“ järsku vees püsti. Ta masinad lakkasid töötamast, sest vesi oli tunginud katlaruumidesse. Laevast kostis sisin ja pragin ühes tumedate suurte mürtsudega. Laeva seest tõusis sädemeid ja leeke. Siis kadus kõik. Laev jäi pimedaks ja vajus sügavusse ühes

*) Uuemate andmete põhjal olevat see siiski vaid legend, nagu neid niisugustel puhkudel ikka tekib. Toim.

SPORT.

Õppigem hästi ujuma.

Miks noored ujuvad ?

Ujumine on tunnustatuid spordialasid keha igakülgeks arendamiseks. Toimedes vees, otses kokkupuutes õhu ja päikesega, arendab ujumine rinnakorvi ning suurendab kopsmahtu, pannes tegevusse lihased, mõjudes karastavalt nahale ja närvidele, elustades ainete vahetust ja sisesekretsiooni. Ujumisel õpime sügavalt hingama, tuulutades kaugemaid kopsusoppe, mis vähese tegevuse tõttu võivad kujuneda haigusepesadeks.

Ameerikas, Jaapanis, Prantsusmaal, Inglismaal ja paljudes teistes riikides pannakse suurt rõhku ujumisele, teostades noorsoole sunduslikku ujumisõpetust.

Miks on meil ujumine vähe arenenud ?

Lühike suvi, talibasseinide puudumine ja puudulik ujumispropaganda on meil takistanud ujumise levimist. Suuremaks takistuseks suplemise harrastamisel on olnud ujumisoskuse puudumine ja puudulik ujumisoskus massis. Igal aastal upub meil umbes 80 inimest.

Kuidas ujumist õppida ?

Kõige õigemini, kiiremini ja ilma hädaohuta võib ujuma õppida kursustel. Eesti Veespordi Liidu ülesandel töötab tänava teist aastat riikliku ujumisõpetajana härra Rahman, kes eeloleval suvel külastab kõiki vähegi suuremaid keskusi kus on võimalik ujumist õppida. Erilist tähelepanu juhib ta kohapääl sobivate ujumisõpetajate leidmisele, kes siis võiksid oma ümbruskonnas ujumisoskust levitada. Omajagu võivad ujumisõppimist toetada ka teoreetilised juhised. Eestikeelsest erikirjandusest olgu nimetatud: A. Grünberg, „Ujumise ja up-

puja päästmise õpetus“ ja E. Haamer „Crawli ujumine“.

Missugust stiili eelistada ?

Tänapäeva tunnustatumad ujumisviisid on rinnuli- ja selili krool ning rinnuliujumine. Küliliujumist ja selili võrdlööki tarvitatakse ainult uppuja päästmisel. Kogu maailmas on läbi lõõnud krooli õpetamine, mis on praegu tunnustatud kõige ratsionaalsemaks ja kiiremaks ujumisviisiks.

Krooli ujumisel asetseb keha peaaegu sirgelt vees, selg vähe nõgus, rind ees ja pea otse (nägu vees). Jalgade löögid sünnivad puusast, põlvest liigub ainult niipalju, et saavutada pingutamatuset tunnet. Jalad töötamisel on paralleelselt õige väikese vahega, löögi suurus 30—40 cm. Jalapöiad on lõdvalt välja sirutatud, päkad sissepoole. Harilikult ühele käetõmbele tuleb kolm jalalööki. Käed töötavad vaheldumisi ja pistetakse vette õla laiusele. Tõmme ühe käega lõpetades on teine juba ette jõudnud ja algab uut tõmme. Käsi tõmbeasendisse viiakse läbi õhu lõdvalt. Tõmme vees sünnib koos sõrmedega ja kergelt tõstetud küünarnukiga paralleelselt keha keskjoonele. Hingatakse tavaliselt ühele poole (vasakule) (parema) käe läbitõmbe ajal. Hingamiseks pöördub ainult nägu veest, mitte terve pea, keha asend peab hingamisel jääma muutmatuks. Väljahingamine sünnib vette pidevalt.

Raskused ujuma õppimisel ?

Iseseisvalt ujuma õppida on raske. Algajal eriti puudub oma liigutustest arusaamine vees. Kõige kuulsamad ujujad on alaliselt oma treenerite pilgu all, kes nende stiili puhtust kontrollivad ja paran-

laevasolijatega. Sellest tekkinud veekeeris ulatus kuni päästepatideni, mis olid mõnisada meetrit laevast eemal. Veekeeris aitas kaasa ka parvede ümberminekuks. Laevast oli kuulda südantlõhestavaid karjeid. Nende sumbutamiseks alustasid mehed päästepatides koraali, et naised ja lapsed neid appihüüdeid ei kuuleks.

1637 inimest, söelaadijast miljonärini, raugast imikuni, madrustest ohvitserini leidsid kohutava külma haua. „Carpathia“ oli võtnud päästepatidest enda pardale vaid 705 inimest.

Üheks põhjuseks, miks nii palju inimesi hukkus, oli see, et laeval polnud kaa-

sas küllaldast arvu päästepaate, ja et meeskonnas oli rohkesti vilumata isikuid. Ka laeva liigne kiirus oli teatud määral õnnetuse põhjuseks.

Ükski teine teade laevahukkudest kogu meresõidu ajaloos pole maailma nii kohutanud, kui seda tegi teade „Titanicu“ kokkupõrkest jäämäga.

Ja selleks, et enam kunagi ei korduks säärast õnnetust, on U. S. A. riikide poolt teostatud jääpatrull, mis jälgib hoolega jäämägede liikumissuunda ja teatab sellest otsekohe neis vetes liikuvaile liinilaevadele.

Leevi Laane.

Pisileide.

Inglasi leidub Eestis üldiselt vähe, samuti näeb ingliskeelseid ajalehti meil harva. Seda huvitavam on aga, et mõned meie lindudest näivad inglismaistest päevasündmustest huvitatud olevat ja loevad inglise ajalehti!

Nimelt üllatas möödunud suvel meie loodusteadlasi ühes Emajõe äärses suuremas metsas elutsev harksabakull, kelle pesa lähedal okstel ilutses samakuise inglise päevalehe poogen.

Nähtuse seletuseks olgu tähendatud, et harksaba kullid armastavad oma pesasse tuua igasugu räbalaid, paberitükke jne. Inglise ajaleht oli selle linnu pesa sattunud arvatavasti seda ümbruskonda, võib-olla koguni seda pesa, külastanud inglaste, ärimeeste, linnumunade kogujate kaudu. (On teada, et meil, kus looduskaitse alles nõrgalt arenenud teotseb rida välismaisi rööv-kogujaid, kelle teotsemisele siin veel piiri pole suudetud panna.)

*

Juhus toob sageli leidudele, paraku, teinekord seal, kus seda kuidagi ei ootaks. Teise sedalaadi pisileiu tegid mõned meie loodusteadlased läinud suvel Alutaguse ürgmetsas. Kodumaa loodus pakub teatavasti veel suuremaid kultuurist vähepuudutatud looduslikke metsa- ja rabaalasi, missuguseid ei oma enam paljud teised kultuuririigid. Alutaguse ürgmetsad on üheks sellistest aladest, mille uuringuga, enne kui kultuur looduse vaba algkuju hävitab, meie loodusteadlased ruttavad. Grupp loodusteadlasi peatus üksildaste metsade vahel, kilomeetreid kaugel lähemast metsatalust, et puhata ja toituda. Teadmine viibida pühas puutumata looduses löi romantilise meeoleu ja — tõstis söögiisu. Asudes edasiminekuks, leiti üllatuseks otse oma peatuspaigast, „puutumata looduses“ väike paberisse mähitud puhta piiritusega täidetud korgitud klaasike, mis-

davad. Tuleb hoiatada hädaohtude eest, mis varitsevad ujumist õppijaid ja vähe ujuda oskajaid tundmatuis veekogudes, eriti jõgedes. Seepärast võetagu ettevaatus-abinõud tarvitusele (valitagu soodne kindla põhja ja madala veesügavusega koht ja olgu juures ujuda oskaja kaaslane).

Enam päikest!

Inimese organism vajab enda ülesehitamiseks ja säilitamiseks valgust nagu taimgi. Päikesevalgus koosneb mitut liiki

suguseid tarvitavad teadlased putukate jne. kogumisel. Keegi grupist seesuguseid ei omanud.

Hiljem selgus, et klaasike kuulus seda paika päev varem läbistanud Tallinna pedagoogilise muuseumi õpilaste ekskursioonile, kes tõenäoliselt sama paiga soodsana leidsid puhkamiseks.

Väärtuslik traditsioon.

Moodsa aja teaduste arengu üheks iseloomustavaks jooneks on terav nõue kõikjal süstemaatiliste kirjalikult ülesmäärgitavate vaatluste järele, selleks, et kõrvaldada otsustusi ja väiteid ainult uurijate alati kaheldava mälu ja subjektiivsete muljetate alusel.

Paljud uuringu küsimused, selleks, et võida midagi järeldada, nõuavad vaatlusi kestvalt, pikkade aastate vältel. 1751. aastal kuulus teadlane Linné esimesena hakkas propageerima praegu nn. fenoloogilisi vaatlusi, s. o. looduses ilmnevate aastaajaliste muudatuste registreerimist, kuid alles kõige viimane aeg on eriliselt rõhutanud ja ergutanud seesuguste vaatluste vajadust ja on kõikjal arenemas püsivamad vaatluste võrgud.

Seoses seesuguste vaatluste ajalooga väärib märkimist meeldiv üllatus, mille valmistas teaduseilmale üks perekond Inglismaal, Norwichi lähedal. Nimelt avaldati 1926. aastal selle, Marsham-nimelise, perekonna nelja generatsiooni poolt alates 1736 (!) aastast, pidevalt 190 aastat (s. o. tänapäevani juba 200 aastat) ülesmäärgitud vaatlused rea taimede õitsemisaja, lindude kevadise päralejõudmise aja jne. kohta sealsetes ümbruses. Selline juhtum oma ulatuselt on küll vist ainulaadne. Lühemaajalisi vaatluseeriaid, mis jälle hiljem on avalikuks tulnud, on aga veel teisigi teada.

N. Ö. Mikkelsaar.

kiirtest: ühed soojendavad päälispinda, teised — ultraviolettkiired — kutsuvad muudatusi esile sügavamates kihtides ja pruunistavad nahka. Päikese soojendavate kiirte mõjul tõuseb keha temperatuur, veri voolab kiiremini, tungides ka kõige peenematesse juussoontesse, soodustades seega organismi puhastust. Pruun nahavärv kaitseb pisilaste vastu.

Kuna ultraviolettkiired omavad suurt mõju, siis ei tohi päevitamiseks liialdada. Soovitav on päevitamist alata jalgadest, aegamööda kõrgemale minnes kuni peani. Esimestel päevadel mitte kaua päevitada. Vahepeal tingimata minna vilusse. Meil

Informatsiooni.

Suvi kutsub.

Juba jälle on päike asunud tegema kõrgemaid käike, juba jälle pakatavad puud ja õhku täidavad kevadiste öite värsked lõhnad. Varsti on käes suvine pööripäev oma hell-igatsevate valgete ööde ja kutsuvalt sinetava taevaga.

Eesti noorkarsklaste pere on juba kümmekond aastat harjunud kogunema seda pööripäeva ühiselt pühitsema üleriigilistel suvipäevadel. Ka seekord kutsutakse meid — Kunda! Kutsutakse otse Võidupühaks! Kuigi meie võitlus alles jätkub, jätkub igavesti, on meilgi omi võitused, mida pühitseda, on talve kestel andumusega sooritatud töö võitused, on oma sisemuses võideldud lahingute võitused — need kõik laseme eeloleval võidupühal ühte sulada kogu meie rahva suure võidutundega, üheks suureks jõuduandvaks võiduelamuseks.

Kunda kutsub, kevadsuvine Kunda, oma parkide haljenduse ja sinetava merega, esimese eesti rahvaülikooliga ja romantiliste Toolse varematega. Ja kuna me seekord tahame oma mõttet keskendada peamiselt probleemi ümber „Noored — Kutsevalik — Kutsetöö“, siis pakub a./s. „Port-Kunda“ tsemendivabriki, üks suuremaid põhjamaal, omapärase lisanduse sellele panoraamile. Väliste mugavuste poolset oleme seekord vist paremais tingimuses, kui kunagi varem suvipäevade puhul, kuna meil on kasutada Virumaa Rahvaülikooli külalistelahke kodu.

Nii siis — võtame kaasa reisipauna ja noorusest tungleva südame ning koguneme kõik Kundasse, kes jalgsi, kes rattal, kes raudteel, et juba Võidupüha laupäeval ulatada üksteisele sõbralikuks tervituseks käed, kes jällenagemise rõõmus, kes uue tutvuse elevuses.

Seekordsed suvipäevad erinevad senistest ms. seepoolest, et neile vahetumalt järgneb sisukas koduümbruse tundmaõppimise kursus, mis aitab sisuliselt täiendada ja süvendada suvipäevade tööd. Ka kursuse osas on vaimne töö kavatsatud korraldada viljakas vahelduses suviste lõbustustega, nagu ujumine, matkamine, pallimäng, ühismängud jm.

Suvipäevade kava on järgmine:

T e i s i p., 22. juun.

Kl. 20.30 **A v a õ h t u.**

1. Tervitus- ja avakõne. Liidu esim. J. Tork.
2. Deklamatsioone.
3. Muusikalisi ettekandeid.
4. Seltskondlik osa.

K o l m a p., 23. juun.

Kl. 9—12 **I t ö ö k o o s o l e k.**

1. Haridusn. J. Kiivet: Haridustee valiku küsimusi.
2. Kodumajandusk. peasekret. prl. H. Ottenson (palut.): Mida tuleks naisnoortel elukutse valikul pidada silmas?
3. Dr. E. Kirschenberg (palut.): Kutseseovide alateadlikke motiive.
4. Läbirääkimised ettekannete kohta.

Kl. 15—18 Tutvumine aleviga, eriti a./s. „Port-Kunda“ tsemendivabrikuga.

Kl. 20 Võidupüha pühitsemine koos Kunda org-idega.

N e l j a p., 24. juun.

Kl. 9—14 Matk Toolse varemete juurde. Improviseeritud ettekanded.

Kl. 16—19 **I I t ö ö k o o s o l e k.**

1. Prof. K. Ramul: Mida pidada silmas teaduskonna valikul ülikoolis?
2. Rahvaülik. juhat. J. Ruus: Noorte suhtumine kutsetööle.
3. Läbirääkimisi ettek. kohta.

Kl. 20—23 **L õ p p õ h t u.**

liialdatakse sagedasti päevitamise, püüdes kiiresti saavutada pruuni naha värvust, lamades tundide kaupa päikesepaistel. Südame-, neeruhaiged, veresoonte lupjumise all kannatajad ja ebakorrapärase vereringvooluga inimesed olgu ettevaatlikud

ja mõõdukad päevitamisel ja suplemisel. Pärast pikka talvist toasviibimist kasutagu terviseallikaid päikest, vett ja värsket õhku niipalju kui võimalik.

Richard Freimann.

Koduümbruse tundmaõppimise kursuse kavas on loenguid:

1. Dr. A. Luha't: Geoloogilisi ja geograafilisi tähelepanekuid.
2. Dr. G. Vilbaste't: Botaanilisi vaatlusi.
3. Mag. R. Indreko't: Arkeoloogilisi kaevamisi ja leidusid (eriti ühenduses Kunda ümbrusega).
4. Prof. dr. E. Kant (palut.): Majanduslikke ja rahvastikulisi tähelepanekuid.

Märkused.

Suvipäevad ja kursus toimuvad Haridusministeeriumi loal koolijuhata. J. Tork'i üldjuhtimisel.

Suvipäevadest ja kursusest osavõtt on kõigile asjahuvilistele vaba ja maksuta. Osavõtjad saavad suvip. ja kursuse ajal Kunda rahvaulikooli ruumes maksuta ühis-korteri. Soovijad võivad saada täispansiooni hinnaga kr. 1.— päevas. Magamisriided kaasa võtta!

Raudteel sõiduks Rakverre ja tagasi on loota 50% hinnaalandust raudteel. Selleks saadab Liidu juhatus soovijaile tarviliku tunnistuse. Sinnasõiduks palutakse kasutada ronge, mis saabuvad Rakverre 22. juun., kl. 16.23 ja kl. 17.42. Rakverest edasisõit toimub ühiselt (sõidupilet palutakse osta ainult kuni Rakvereni). Tagasisõit neile, kes kursusele ei jää, on võimaldatud 24. juun. hilisõhtul väljaspool sõiduplaani.

Kõiki osa võtta soovijaid palutakse end Liidu büroos hiljemalt 10. juuniks registreerida, ühtlasi teatades, kas soovitakse a) ühiskorterit, b) pansioni, c) raudteehinnaalanduse tunnistust.

K.-Ü. „Looduse“ väljaandel ilmub

„Väike Entsüklopeedia“

Redaktsioonitoimkonda kuuluvad: R. Kleis (peatoimetaja),
H. Pürkop, H. Riikoja ja J. V. Veski.

„Väike Entsüklopeedia“ on vajalik raamat igale õpilasele, kes otsib selgitust talle seni tundmatute mõistete, nimede, linnade või isikute kohta.

„Väike Entsüklopeedia“ on hinnalt kättesaadav ka õpilastele. Eetellimise tingimused võimaldavad omandada teost väikeste kuumaksude tasumise teel: järelmaksuga kaheksas osas á Kr. 1.50, kokku Kr. 12.—, kohemaksetavas rahas Kr. 9.— terve teose eest. Hinnad on arvestatud brošüürlilt. Poolnahkköites maksab teos kohemakstavas rahas Kr. 12.—, täisnahkköites Kr. 13.—

K.-Ü. „Loodus“ Tartus.

Postkast 66. Posti jooksev arve 2055.

„Kevadik“

Noorsoo enesekasvatuse ja elureformi ajakiri

ilmub 14.-ndat aastakäiku.

„Kevadik“ on ainuke omalaadne noorte huve mitmekülgselt haarav ajakiri, andes sõna kõigis noori puudutavais ja üldkultuurilisis küsimusis.

„Kevadiku“ kaastöölisiks on peamiselt noortesõbralikud kultuur- ja noorsootegeled ning noored ise.

„Kevadik“ ilmub kuus numbrit aastas. Tellimishinnaks on 1937. aastal: $\frac{1}{1}$ a. 75 s., $\frac{1}{2}$ a. 40 s., üksiknr. 15 s. Liidu liikmeile ja koolide lugemislaudadele on tellimishinda alandatud 50 sendile aastas.

„Kevadik“ ootab noorilt värsisepilt, proosakatsetajailt ja taideharrastajailt mitmekesisist kaastööd.

„Kevadik“ väärrib

tellimist, lugemist, levitamist.

„Kevadik“ ilmub — 6 nr-it aastas. Tellimishind $\frac{1}{1}$ a. 75 s., $\frac{1}{2}$ a. 40 s., üksiknr. 15 s.

Vastutav toimetaja: dr. A. Koort. Toimetaja: üliõpilane E. Lassen. Toimetuse kolleegium: kunstn. Ed. Ahas, A. Kuum, dr. A. Annist, õpetaja E. Jaanvärk, ülikooli võimlemisõpetaja A. Kalamees, prof. dr. E. Kant, rektor dr. J. Köpp, koolinõunik J. Lang, dr. A. Luha, kirjanik J. Parijõgi, dotsent E. Poom, insp. S. Pruuden, ülikooli raamatukogu dir. F. Puksoo, dr. J. Port, koolinõunik G. Reial, prof. K. Ramul, prof. D. Rootsmäe, prof. P. Tarvel, koolijuhataja J. Tork, dir. K. Treffner, õpetaja R. Vokk, helilooja E. Vörk.

Toimetus: P. Kaaret, V. Lang, H. Mark, I. Tork ja A. Raska.

Toimetuse aadress: Tartu, Gustav-Adolfi t, 18—2, postk. 86, telefon 16-46.